

rem, illa necessitas compulit, quod cum apud Carthaginem monasteria esse coepissent, alii se suis manibus transigebant, obtemperantes Apostolo: alii vero ita ex oblationibus religiosorum vivere volebant, ut nihil operantes, unde necessaria vel haberent vel supplerent, se potius implere praecipuum evangelicum existimarent atque jactarent, ubi Dominus ait: *Respicite volatilia caeli & lilia agri.* Unde etiam inter ^a laicos inferioris propositi, sed tamen studio ferventes, existere coeperant tumultuosa certamina, quibus Ecclesia turbaretur, aliis hoc, aliis aliud defendentibus. Huc accedebat quod criniti erant quidam eorum, qui operandum non esse dicebant. Unde contentiones, hinc reprehendentium, inde quasi purgantium, pro partium studiis augebantur. Propter haec venerabilis senex Aurelius, Ecclesiae ipsius civitatis episcopus, ut hinc aliquid scriberem jussit, & feci. Hic liber sic incipit: *Jussioni tuae, sancte frater Aureli.*

Math. 6.
26.

a

^a Plures MSS. inter aliquos inferioris propositi. Am. & Er. inter aliquot. minus bene.

S. AURELII AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

DE OPERE MONACHORUM

LIBER UNUS. *

* Scriptus
circiter an-
num Chris-
ti 400.

Aurelii episcopi carthaginensis impulsu Augustinus Monachorum causam qui se suis manibus transigebant, defendit adversus alios ejusdem professionis nonnullos, qui ex oblationibus religiosorum sic volebant vivere, ut nihil operantes, se potius evangelica praecipua de victu & vestitu non curando implere jactarent. Ac primum demonstrat Apostolum Paulum dedisse servis Dei praecipuum & exemplum faciendi operis corporalis, quo victum & vestitum sibi procurarent. Deinde ostendit evangelica illa praecipua, unde suam Monachi illi, non solum desidiam, sed etiam arrogantiam fovebant, apostolico praecipuo & exemplo non esse contraria. Ad extremum crinitos Monachos reprehendit, atque ut ne comam contra praecipuum apostolicum nutrire pergant, obsecrat & exhortatur.

JUSSIONI tuae, sancte frater Aureli, tanto devotius obtemperare me oportuit, quanto magis mihi quis ex te jusserit, claruit. Dominus enim noster Jesus Christus habitans in interiori ^a tuo, tibi que sollicitudinem paternae & fraternae ca-

CAPUT I.
Adscriben-
dum hoc
opus im-
pulsus est
ab Aure. io.

HH 4

ri-

^a Sola editio Lov. in interiori homine tuo.

2. *Thess.* 3.
10.

ritatis inspirans, utrùm filii & fratribus nostris monachis, qui beato Paulo Apostolo obedire negligunt dicenti: *Qui non vult operari, non manducet*, permittenda sit ista licentia; voluntatem ac linguam tuam assumens in opus suum, imperavit mihi ex te, ut hinc ad te aliquid scriberem. Adsit itaque ipse etiam mihi, quò ita paream, ut ei me parere ex ejus munere ipsa utilitate fructuosi laboris intelligam.

Monachorum qui operari nolunt, opinio de sensu Apostoli jubentis operari.

Matt. 6. 25.

Opponunt Evangelii præceptum de non curando corporali victu.

2. Primum ergo videndum, quid dicant illius professionis homines, qui operari nolunt. Deinde si eos non rectè sentire invenerimus, ad eorum correctionem quid dicendum. Non, inquit, de hoc opere corporali, in quo vel agricolæ vel opifices laborant, præcepit Apostolus, cum diceret: *Qui non vult operari, non manducet*. Neque enim Evangelio posset esse contrarius, ubi ait ipse Dominus: *Ideo dico vobis, ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Nonne anima plus est quàm esca, & corpus quàm vestimentum? Conspicite volatilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & Pater vester cælestis pascit illa: nonne vos magis pluris estis illis? Quis autem vestrum cogitans potest adjicere ad staturam suam cubitum unum? Et de vestimento quid solliciti estis? Considerate lilia agri, quomodo crescunt, non laborant, neque nont dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis. Si autem fœnum agri, quod hodie est & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos modicæ fidei? Nolite ergo solliciti esse, dicentes: Quid manduca-*

ca-

cabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit autem Pater vester quia his omnibus indigetis. Quærite autem primum regnum Dei & justitiam ejus, & omnia hæc apponentur vobis. Nolite ergo solliciti esse in crastinum: crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi. Sufficit diei malitia sua. Ecce, inquit, ubi nos Dominus jubet de victu & tegumento nostro esse securos: quomodo ergo Apostolus sentire adversus Dominum posset, ut nos præciperet ita esse debere sollicitos quid manducemus & quid bibamus & quo operiamur, ut nos etiam opificum artibus, curis, laboribus oneraret? Quapropter in eo quod ait: *Qui non vult operari, non manducet*; opera spiritalia, inquit, debemus accipere: de quibus alio loco dicit: *Unicuique sicut Dominus dedit: ego plantavi, Apollo rigavit, sed Deus incrementum dedit.* Et paulò post: *Unusquisque suam mercedem accipiet secundum suum laborem. Dei enim sumus cooperarii: Dei agricultura, Dei ædificatio estis: secundum gratiam quæ data est mihi, ut sapiens architectus fundamentum posui.* Sicut ergo Apostolus operatur plantando, rigando, ædificando, & fundamentum ponendo; ita qui non vult operari, non manducet. Quid enim prodest manducando spiritaliter^a pasci verbo Dei, si non inde operatur aliorum ædificationem? Sicut illi pigro servo quid profuit accipere talentum, & abscondere, nec operari lucra dominica? An ut ei auferretur in fine, & ipse in exteriores tene-

Apostoli præceptum de opere spiritali accipere volunt.

I. *Cor.* 3. 5.
&c.

^a
Math. 25.
25.

^a Sic MSS. At editi, *manducare spiritaliter, id est, pasci verbo Dei.*

nebras mitteretur? Sic, inquit, & nos facimus: legimus cum fratribus, qui ad nos ab æstu sæculi veniunt fatigati, ut apud nos in verbo Dei, & in orationibus, psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus requiescant. Alloquimur eos, consolamur, exhortamur, ædificantes in eis, si quid eorum vitæ pro suo gradu deesse perspiciamus. Talia opera si non faceremus, periculosè à Domino alimenta ipsa spiritalia sumeremus. Hoc enim dixit Apostolus: *Qui non vult operari, non manducet*. Ita se isti arbitrantur apostolicæ & evangelicæ obtemperare sententiæ, cum & Evangelium credunt de non curanda corporali & temporali vitæ hujus indigentia præcepisse, & Apostolum de cibo & opere spiritali dixisse: *Qui non vult operari, non manducet*.

Arbitrantur se non operantes obedire Apostolo & Evangelio.

CAPUT II.

Refelluntur, quia ut sensum Evangelii ex aliis & aliis verbis Domini habent, ita locum Apostolice aliis ejus dictis intelligendum esse non adtendunt. *Math. 10. 19. & 20.*

3. NEC adtendunt, quia si alius diceret, Dominum quidem in parabolis & in similitudinibus loquentem de victu & tegumento spiritali monuisse, ut non inde sint solliciti servi ejus (sicut dicit: *Cum vos adtraxerint ad judicia, nolite cogitare quid loquamini; dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini; non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis*); sermo quippe sapientiæ spiritalis est, de quo illos noluit cogitare, promittens quòd eis nihil inde sollicitis præstaretur) Apostolum autem jam more apostolico apertiùs disserentem, & magis propriè quàm figuratè loquentem, sicut multa ac penè omnia sese habent in epistolis apostolicis, propriè de opere corporali ciboque dixisse: *Qui non vult operari, non manducet*; redderetur illis dubia sententia eorum, nisi cetera dominica verba considerantes, invenirent aliquid, unde probarent eum

eum de victu & vestitu corporali non a curando locutum fuisse, cum diceret: *Nolite solliciti esse quid manducetis, & quid bibatis, & quo vestiamini*; velut si animo adverterent quod ait: *Hæc enim omnia gentes inquirunt*; ibi enim ostendit de ipsis corporalibus & temporalibus se dixisse. Ita ergo, si hoc solum de hac re dixisset Apostolus: *Qui non vult operari, non manducet*; possent hæc verba in aliam traduci sententiam. Cum verò multis aliis locis epistolarum suarum, quid hinc sentiat, apertissimè doceat; superfluo conatur, & sibi & ceteris caliginem obducere, ut quod utiliter illa caritas monet, non solum facere nolint, sed nec intelligere ipsi, aut ab aliis intelligi velint, non timentes quod scriptum est: *Noluit intelligere ut bene ageret.*

Psal. 35. 4.

4. PRIUS ergo demonstrare debemus beatum Apostolum Paulum opera corporalia servos Dei operari voluisse, quæ finem haberent^b magnam spiritalem mercedem, ad hoc ut ipso victu & tegumento à nullo indigerent, sed manibus suis hæc sibi procurarent: deinde ostendere evangelica illa præcepta, de quibus nonnulli non solum pigritiam, sed etiam arrogantiam suam fovent, apostolico præcepto & exemplo non esse contraria. Videamus itaque unde ad hoc venerit Apostolus, ut diceret: *Si quis non vult operari, non manducet*; & quid deinde contextat, ut ex ipsa circumstantia lectionis appareat declarata sententia. *Denuntiamus, inquit, vobis, fratres, in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut sub-*

CAP. III.
Pauli præceptum de corporali opere esse probatur ex circumstantia lectionis.
2. Thess. 3. 10.

b

Ibid. 6. &c.

a In editione Lov. malè omissum est, *curando*: quod verbum in editis aliis legitur & in MSS.

b MSS. habent in magnam &c.

trahatis vos ab omni fratre inquietè ambulante, & non secundùm traditionem quam acceperunt à nobis. Ipsi enim scitis quomodo oporteat imitari nos; quia non fuimus inquieti inter vos, neque panem ab aliquo gratis manducavimus, sed in labore & fatione die ac nocte operantes, ne quem vestrum gravaremus: non quia non habuerimus potestatem, sed ut nosmetipsos formam daremus vobis, qua nos imitaremmini. Nam & cum apud vos essemus, hoc vobis præcipiebamus, quoniam si quis non vult operari, non manducet. Audivimus enim quosdam inter vos ambulare inquietè, nihil operantes, sed curiosè agentes. His autem qui ejusmodi sunt, præcipimus & obsecramus in Domino Jesu Christo, ut cum silentio operantes panem suum manducent. Quid ad hæc dici poterit, quandoquidem ne cuiquam postea liceret hoc pro voluntate, non pro caritate interpretari, exemplo suo docuit quid præceperit? Illi enim tamquam Apostolo prædicatori Evangelii, militi Christi, plantatori vineæ, pastori gregis constituerat Dominus ut de Evangelio viveret; & tamen ipse stipendium sibi debitum non exegit, ut se formam daret eis qui exigere indebita cupiebant: sicut ad Corinthios dicit: *Quis militat suis stipendiis umquam? Quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non percipit?* Ergo quod sibi debebatur, noluit accipere, ut exemplo ejus coercerentur, qui sibi non ita ordinatis in Ecclesia talia deberi arbitrabantur. Quid est enim quod ait: *Neque panem gratis ab aliquo*

Exemplo suo Paulus docuit quid præceperit.

1. Cor. 9. 7.

2. Thes. 3. 8. 9.

b

a Er. & plerique MSS. ordinati.

quo manducavimus, sed in labore & fatione die ac nocte operantes, ne quem vestrum gravaremus; non quia non habuerimus potestatem, sed ut nos formam daremus vobis, qua nos imitaremmini? Audiant ergo quibus hoc præcepit, id est, qui non habent hanc potestatem quam ille habebat, ut tantummodo spiritualiter operantes manducent panem à corporali labore gratuitum: & quemadmodum dicit: *Præcipimus & obsecramus in Christo, ut cum silentio operantes panem suum manducent*; non disputent contra manifestissima verba Apostoli; quia & hoc pertinet ad silentium, cum quo debent operantes manducare panem suum.

Ibidem 12.

5. ENUCLEATIUS autem & diligentius adhuc ista verba considerarem atque tractarem, nisi haberem alia loca epistolarum ejus multo manifestiora, quibus collatis & ista liquidius manifestantur, & si ista non essent, illa sufficerent. Ad Corinthios enim scribens de hac eadem re, ita dicit: *Non sum liber? Non sum Apostolus? Nonne Christum Jesum Dominum nostrum vidi? Nonne opus meum vos estis in Domino? Si aliis non sum Apostolus, vobis verumtamen sum. Signaculum enim apostolatus mei vos estis in Domino. Mea defensio ad eos qui me interrogant hæc est. Numquid non habemus potestatem manducandi & bibendi? Numquid non habemus potestatem sororem mulierem circumducendi, sicut & ceteri Apostoli, & fratres Domini, & Cephas? Vide quemadmodum primum ostendat quid sibi liceat, & ideo liceat quia Apostolus est. Inde enim cœpit: *Non sum**

CAP. IV. Pauli sententia ex aliis ejus epistolis declarata.

1. Cor. 9. 1

a

a In MSS. plerisque licentiam, loco potestatem.

sum liber? Non sum Apostolus? Et probat se Apostolum esse, dicens: *Nonne Christum Jesum Dominum nostrum vidi? Nonne opus meum vos estis in Domino?* Quo probato ostendit sibi licere quod ceteris Apostolis, id est, ut non operetur manibus suis, sed ex Evangelio vivat, sicut Dominus constituit, quod in consequentibus apertissimè demonstravit: ad hoc enim & fideles mulieres habentes terrenam substantiam ibant cum eis, & ministrabant eis de substantia sua, ut nullius indigerent horum quæ ad ^a necessaria vitæ hujus pertinent. Quod beatus Paulus licere quidem sibi demonstrat, sicut & ceteri Apostoli faciebant, sed ea potestate se uti noluisse postea commemorat. Hoc quidam non intelligentes, non *sororem mulierem* (cùm ille diceret, *Numquid non habemus potestatem sororem mulierem circumducendi*) sed *uxorem* interpretati sunt. Fefellit eos verbi græci ambiguitas, quòd & uxor & mulier eodem verbo græcè dicitur. Quàmquam hoc ita posuerit Apostolus, ut falli non debuerint: quia neque *mulierem* tantummodo ait, sed ** sororem mulierem*; neque *ducendi*, sed *circumducendi*. Verumtamen alios interpretes non fefellit hæc ambiguitas, & ^b *mulierem*, non *uxorem*, interpretati sunt.

* ἡ δὲ λέξις
γυναικῶν
περιάγει.

CAPUT V.
Apostolis
permissum
mulieres
sibi ministrantes se-
cum habere exem-
plo Christi.

6. QUOD quisquis putat non potuisse ab Apostolis fieri, ut cum eis sanctæ conversationis mulieres circumirent, quæcumque Evangelium prædicabant, ut eis de sua substantia ministrarent necessaria, Evangelium audiat, &

^a Omnes propè MSS. ad substantiam vitæ hujus pertinent.
^b Sola editio Lov. quia sororem mulierem, non uxorem &c.

cognoscat quemadmodum hoc ipsius Domini exemplo faciebant. Dominus enim noster more misericordiæ suæ infirmioribus compatiens, cùm ei possent Angeli ministrare, & oculos habebat, quò mitteretur pecunia, quæ conferebatur utique à bonis fidelibus eorum victui necessaria: quos oculos Judæ commendavit, ut etiam fures si evitare non possemus, tolerare in Ecclesia disceremus. Ille enim *ea quæ mittebantur*, sicut de illo scriptum est, *auferebat*. Et mulieres voluit ut se ad præparanda & ministranda necessaria sequerentur, ostendens quid Evangelistis & ministris Dei tamquam militibus, a plebibus Dei tamquam provincialibus deberetur; ut si quis eo quod sibi deberetur, uti nollet, sicut Paulus Apostolus noluit, amplius impenderet Ecclesiæ, non exigendo stipendium debitum, sed quotidianum victum de suis laboribus transigendo. Audierat enim stabularius, ad quem vulneratus ille perductus est: *Si quid amplius erogaveris, in redeundo reddam tibi*. Amplius ergo erogabat Apostolus Paulus, qui suis, ut ipse testatur, stipendiis militabat. In Evangelio enim scriptum est: *Deinceps & ipse iter faciebat per civitates & castella prædicans & evangelizans regnum Dei, & duodecim cum illo, & mulieres aliqua quæ erant curatæ à spiritibus malignis & infirmitatibus, Maria quæ vocatur Magdalene, de qua demonia septem exierant, & Joanna uxor Chuze procuratoris Herodis, & Susanna, & alia multe quæ ministrabant eis de facultatibus suis*. Hoc exemplum Domini imitabantur Apostoli, ad accipiendum sibi debitum cibum: de quo idem Dominus apertissimè loquitur: *Euntes, inquit, prædi-*

Joan. 12.
6.

Luca 10.
35.
1. Cor. 9.
12.
2. Cor. 11. 7.
Luc. 8. 1.
&c.

Matt. 10
7. &c.

ca-

cate dicentes, quia appropinquavit regnum
cælorum. Infirmos curate, mortuos suscita-
te, leprosos mundate, dæmonia ejicite. Gra-
tis accepistis, gratis date. Nolite posside-
re aurum, neque argentum, neque pecuniam
in zonis vestris, neque peram in via, ne-
que duas tunicas, neque calceamenta, ne-
que virgam. Dignus est enim operarius ci-
bo suo. Ecce ubi constituit Dominus quod
idem Apostolus commemorat. Ad hoc enim
dixit illa omnia ne portarent, ut ubi opus
esset, ab eis acciperent quibus annuntiabant
regnum Dei.

I. Cor. 9. 14.

CAPUT VI.
De Evan-
gelio vive-
re non so-
lis Aposto-
lis, sed &
aliis con-
cessum à
Christo.
Luc. 10. 1.
&c.

7. NE quis autem arbitretur solis duode-
cim hoc fuisse concessum; vide etiam quid
Lucas narret: *Post hæc*, inquit, *designavit*
Dominus & alios septuaginta duos, &
misit illos binos ante faciem suam in omnem
civitatem & locum, quod erat ipse venturus.
Et dicebat illis: Messis quidem multa,
operarii autem pauci: rogate ergo Dominum
operarii, ut mittat operarios in messem suam.
*Ite, ecce ego mitto vos sicut agnos inter lu-
pos. Nolite portare sacculum, neque peram,*
neque calceamenta, & neminem per viam
salutaveritis. In quamcumque domum intra-
veritis, primum dicite: Pax huic domui.
*Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet su-
per illum pax vestra: sin autem, ad vos re-*
vertetur. In eadem autem domo manete,
edentes & bibentes quæ apud illos sunt.
Dignus est enim operarius mercede sua. Hic
apparet non esse illa jussa, sed permissa; ut
quisquis uti vellet, eo uteretur quod sibi li-
ceret ex Domini constitutione; si quis autem
uti nollet, non contra jussum faceret, sed de
suo jure cederet misericordius & laboriosius
con-

conversatus in Evangelio, in quo & debitam mer-
cedem nollet accipere. Alioquin contra jussum
Domini fecit Apostolus, qui posteaquam os-
tendit sibi licere, statim subjecit: *Sed tamen*
ego non sum usus hac potestate.

I. Cor. 9.
12.

CAP. VII.

8. SED ad ordinem redeamus, ac totum
ipsum epistolæ locum diligenter consideremus.
Numquid, inquit, *non habemus licentiam*
manducandi & bibendi? Numquid non ha-
bemus licentiam sororem mulierem circum-
ducendi? Quam licentiam dixit, nisi quam
Dominus dedit eis, quos ad prædicandum reg-
num cælorum misit, dicens: *Ea quæ a ab*
ipsis sunt manducate, dignus est enim ope-
rarius mercede sua; & se ipsum proponens
ad ejusdem potestatis exemplum, cui fidelis-
simæ mulieres talia necessaria de suis facultatibus ministrabant? Amplius autem fecit Apos-
tolus Paulus, ut de coapostolis suis docu-
mentum adhiberet hujus licentiæ à Domino
permissæ. Neque enim reprehendens subjecit:
Sicut & ceteri Apostoli, & fratres Domini,
& Cephas; sed ut hinc ostenderet hoc se
accipere noluisse, quod ei licere accipere,
ceterorum etiam commilitonum ejus more pro-
baretur. *An ego solus & Barnabas non ha-*
bemus potestatem non operandi? Ecce abs-
tulit omnem dubitationem etiam tardissimis
cordibus, ut intelligant de qua operatione di-
cat. Ut quid enim ait: *An ego solus & Bar-*
nabas non habemus potestatem non operan-
di; nisi quia omnes evangelistæ & ministri
verbi Dei habebant potestatem à Domino ac-
ceptam, ut non^b operarentur manibus suis,

Ibidem 5.
Potestatem
non ope-
randi da-
tam Apos-
tolis esse
intelligen-
dam de
opere cor-
porali.

Lucæ 10. 7.

a
Lucæ 8. 3.

I. Cor. 9. 5.

Ibidem 6.

b

TOM. VI.

II

sed,

a Editi, apud ipsos. At MSS. ab ipsis. Græcè est
καρ αυτων.

b Verbum operarentur abest à plerisque MSS.

sed ex Evangelio viverent, operantes tantummodo spiritualia in prædicatione regni cælorum, & ædificatione pacis Ecclesiæ? Neque enim quisquam potest dicere de ipsa spiritali operatione dixisse Apostolum: *An ego solus & Barnabas non habemus potestatem non operandi.* Hanc enim potestatem non operandi omnes illi habebant: dicat ergo qui conatur præcepta apostolica in sententiam suam depravare atque pervertere, dicat, si audet, omnes evangelistas à Domino accepisse potestatem non evangelizandi. At si hoc absurdissimum & insanissimum est dicere, cur nolunt intelligere quod omnibus pateat, accepisse quidem illos potestatem non operandi, sed opera corporalia quibus victum quærent, quia *dignus est operarius cibo suo & mercede sua*, sicut Evangelium loquitur? Non ergo soli Paulus & Barnabas non habebant potestatem non operandi, sed omnes pariter habebant hanc potestatem, qua isti non utebantur, amplius impendendo Ecclesiæ, sicut in illis locis ubi evangelizabant, infirmis congruere judicabant. Et ideo, ne coapostolos suos reprehendisse videretur, subiungit & dicit: *Quis militat suis stipendiis umquam? Quis pascit gregem, & de lacte gregis non percipit? Numquid secundum hominem hæc loquor? An Lex non hæc dicit? In Lege enim Moysi scriptum est: Bovi trituranti os non infrenabis. Numquid de bobus pertinet ad Deum? An propter nos omnino dicit? Propter nos enim scriptum est, quia debet in spe qui arat arare, & triturans in spe a fructus participandi.* His

a MSS. in spe participandi: ommissa voce fructus.

verbis satis indicat Apostolus Paulus, non sibi aliquid usurpasse ultra debitum coapostolos suos, quia non operabantur corporaliter, unde haberent huic vitæ necessaria, sed sicut Dominus constituit, ex Evangelio viuentes panem gratuitum manducarent ab eis quibus gratiam gratiam prædicabant. Stipendium enim suum tamquam milites accipiebant, & de vineæ per eos plantatæ fructu, quod opus erat, liberè decerpebant, & de gregis quem pascebant lacte potabant, & ex area quam triturabant cibum sumebant.

9. APERTIUS autem cetera connectit, & omnino aufert omnes dubitationis ambages. *Si nos vobis*, inquit, *spiritualia seminavimus, magnum est si vestra carnalia metamus?* Quæ sunt spiritualia, quæ seminavit, nisi verbum & a mysterium sacramenti regni cælorum? Quæ autem carnalia, quæ sibi licere metere dicit, nisi hæc temporalia, quæ vitæ atque indigentia carnis indulta sunt? Hæc autem sibi debita se ab eis non quæsisse nec accepisse manifestat, ne quod impedimentum daret Evangelio Christi. Quid restat, ut intelligamus eum operatum esse unde victum haberet, nisi corporale opus corporalibus & visibilibus manibus suis? Nam si de spiritali opere victum & tegumentum quæreret, id est, ut ab eis hæc acciperet, quos in Evangelio ædificabat, non consequenter diceret: *Si alii potestatis vestrae participant, non magis nos? Sed non sumus usi hac potestate; sed omnia toleramus, ne quod impedimentum demus Evangelio Christi.* Qua potestate se dicit non usum, nisi quam habebat in eos a

II 2

Do-

a Cisterciensis codex, ministerium.

CAPUT
VIII.
Apostolum manifestè loqui de opere manuum.
1. Cor. 9.
II.

Ibidem 12.

Mat. 10. 10.
Lucæ 10. 7.

1. Cor. 9. 7.
&c.

Deut. 25. 4.

Domino acceptam, ut eorum carnalia mereret ad victum vitæ hujus, quæ in carne agitur? Cujus potestatis participes erant etiam alii, qui non eis primò Evangelium annuntiaverunt, sed ad eorum Ecclesiam idipsum prædicantes postea venerunt. Ideo cum dixisset: *Si nos vobis spiritalia seminavimus, magnum est si carnalia vestra metamus*; subjecit: *Si alii potestatis vestræ participant, non magis nos?* Et cum demonstrasset quid eis potestatis esset: *Sed non sumus usi*, inquit, *hac potestate; sed omnia toleramus, ne quod impedimentum demus Evangelio Christi*. Dicant ergo isti, quomodo de opere spiritali carnalem victum habebat Apostolus, cum apertè ipse dicat, non se usum esse hac potestate. At si de opere spiritali carnalem victum non habebat, restat ut de opere corporali habuerit, & inde dicat: *Neque panem gratis ab aliquo manducavimus, sed in labore & fatigatione nocte & die operantes, ne quem vestrum gravaremus: non quia non habuerimus potestatem, sed ut nos formam daremus vobis, quia nos imitaremur.*

² *Thess.* 3.
8. & 9.

¹ *Cor.* 9.
12.

CAPUT IX
Apertius & clarius id esse ex consequentibus.

¹ *Cor.* 9.
13.

10. ET redit rursus, modisque omnibus etiam atque etiam commendat quid sibi liceat, & tamen non faciat. *Nescitis*, inquit, *quoniam qui in templo operantur, quæ de templo sunt edunt? Qui altario deserviunt, altario a compartiuntur? Sic & Dominus ordinavit iis qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere: ego autem nullius horum usus sum.* Quid hoc apertius? Quid clarius?

Ve-

^a Idem cod. Cisterc. *comparticipantur.*

Vereor ne fortè cum dissero volens id exponere, obscurum fiat quod per se lucet & a claret. Qui enim hæc verba non intelligunt, aut se non intelligere fingunt, mea multo minùs intelligunt, vel se intelligere profitentur: nisi fortè propterea citò intelligant nostra, quia conceditur eis intellecta deridere, de Apostoli autem verbis non idem conceditur. Propterea ubi aliter ea secundum suam sententiam interpretari non possunt, etiam clara & manifesta, obscura & incerta esse respondent, quia prava & perversa non audent. Clamat homo Dei: *Dominus ordinavit iis qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere, ego autem nullius horum usus sum*; & conatur caro & sanguis recta depravare, aperta claudere, serena obnubilare. Spiritale, inquit, opus faciebat, & inde vivebat. Si ita est, de Evangelio vivebat: cur ergo dicit: *Dominus ordinavit iis qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere, ego autem nullius horum usus sum*? Aut si & hoc ipsum quod hîc dictum est vivere, secundum spiritalem vitam volunt interpretari, nullam spem habebat Apostolus ad Deum qui de Evangelio non vivebat, quia dixit: *Nullius horum usus sum*. Quapropter ut spes illi certa esset vitæ æternæ, de Evangelio utique spiritaliter vivebat Apostolus. Quod ergo ait: *Ego autem nullius horum usus sum*; de vita ista quæ in carne agitur sine dubitatione facit intelligi, quod dixit Dominum ordinasse iis qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere, id est, vitam istam cui opus est victu & tegumento de Evangelio transigere: sicut

II 3

su-

^a Er. & plures MSS. & *clamat.*

superius de suis coapostolis dixit : unde ipse Dominus ait : *Dignus est operarius cibo suo, & dignus est operarius mercede sua.* Hunc itaque cibum & hanc mercedem sustentandæ hujus vitæ debitam Evangelistis, ab eis quibus evangelizabat non accepit Apostolus, verum dicens : *Ego autem nullius horum usus sum.*

Ex Evan-
gelo cur
non vivit
Paulus.
* CAP. X.
1. Cor. 9.
15.

11. Et sequitur, & adjungit, ne fortè quisquam arbitretur ideo eum non accepisse, quia illi non dederant : * *NON autem scripsi hæc ut ita fiant in me ; bonum est mihi magis mori, quam gloriam meam quisquam inanem faciat.* Quam gloriam, nisi quam habere voluit apud Deum, in Christo compatiens infirmis? Sicut mox apertissime dicturus est. *Si enim evangelizavero*, inquit, *non est mihi gloria : necessitas enim mihi incumbit,* id est, sustentandæ vitæ hujus. *Væ enim erit mihi*, inquit, *si non evangelizavero* : id est, malo meo non evangelizabo, quia fame cruciabor, & unde vivam non habebō. Nam sequitur, & dicit : *Si enim volens hoc facio, mercedem habeo.* Volentem se dicit facere, si nulla vitæ hujus fulciendæ necessitate compulsus facit ; & ob hoc habere mercedem, utique apud Deum, gloriæ sempiternæ. *Si autem invitus*, inquit, *dispensatio mihi credita est* ; id est, si necessitate transigendæ hujus vitæ invitus cogor evangelizare, *dispensatio mihi credita est*, ut scilicet ex dispensatione mea, a quia Christum, quia veritatem prædico, quàmvis ex occasione, quàmvis mea quærens, quàmvis terreni emolumenti necessitate compulsus, alii proficiant ; ego autem apud

a Plures MSS. qua Christum, qua veritatem &c.

apud Deum mercedem gloriosam illam sempiternamque non habeam. *Quæ ergo*, inquit, *merces mihi erit?* Interrogans dixit : propterea suspendenda est pronuntiatio, donec respondeat. Quod ut facilius intelligatur, tamquam nos eum interrogemus : *Quæ ergo tibi merces erit*, Apostole, quando mercedem istam terrenam etiam Evangelistis bonis debitam, non propter hoc evangelizantibus, sed tamen consequentem & oblatam ex Domini ordinatione summentibus, tu non accipis? *Quæ ergo tibi merces erit?* Vide quid respondeat : *Ut evangelizans*, inquit, *sine sumtu ponam Evangelium* ; id est, ut non sit credentibus sumtuosum Evangelium, ne putent ad hoc sibi evangelizari, ut id Evangelistæ quasi vendere videantur. Et tamen reddit etiam atque etiam, ut ostendat quid sibi jure dominico liceat, & ipse non faciat : *Ut non abutar*, inquit, *potestate mea in Evangelio.*

Ibidem 18.

Ibidem.

12. JAM verò quia infirmitati hominum compatiens id faciebat, audiamus sequentia : *Cum enim liber sim*, inquit, *ex omnibus, omnium me servum feci, ut plures lucrificerem : iis qui sub lege sunt quasi sub lege, cum non sim ipse sub lege, ut eos qui sub lege erant lucrificerem ; iis qui sine lege sunt quasi sine lege, cum sine lege Dei non sim, sed sim in lege Christi, ut lucrificerem eos qui sine lege sunt.* Quod non simulandi versutia faciebat, sed compatiendi misericordia ; id est, non quasi ut se fingeret judæum, sicut nonnulli * putaverunt, quia legitima vetera Jerosolymis observavit. Fecit enim hoc secundum liberam & manifestam sententiam suam, in qua dicit : *Circumcisis quis*

CAP. XI
In hac re,
ut in aliis
Paulus ex
compassio-
ne se infir-
mis accom-
dat.
Ibidem 19.
&c.

* Hieron.
in epist.
75. inter
Augusti-
nianas.
1. Cor. 7. 18.

^a *quis vocatus est? Non adducat a præputium:* id est, non sic vivat, quasi præputium adduxerit, & id quod nudaverat texerit: sicut alio loco dicit: *Circumcisio tua præputium facta est.* Secundum hanc ergo sententiam suam, qua dicit: *Circumcisis quis vocatus est? Non adducat præputium: in præputio quis vocatus est? Non circumcidatur;* fecit illa quæ non intelligentibus & parum attendentibus finxisse putatus est. Judæus enim erat & circumcisis vocatus: noluit adducere præputium, id est, noluit ita vivere ac si circumcisis non esset. Hoc enim jam in potestate habebat. Et sub lege quidem non erat sicut illi qui eam serviliter operabantur; sed tamen in lege Dei & Christi. Non enim alia lex erat illa & alia lex Dei, sicut perditii manichæi solent dicere. Alioquin si cum illa fecit, finxisse putandus est; finxit & paganum, & sacrificavit idolis, quia dicit factum se fuisse iis qui sine lege sunt quasi sine lege. Quos utique non nisi gentiles, quos paganos dicimus, vult intelligi. Aliud est ergo esse sub lege, aliud in lege, aliud sine lege. Sub lege carnales judæi: in lege spirituales & judæi & christiani; unde illi servaverunt morem illum patrium, sed onera insolita credentibus gentibus non imposuerunt; & ideo ^b & illi circumcisi sunt: sine lege autem gentes quæ nondum crediderunt, quibus tamen se Apostolus congruissime testatur per misericordem compassionem, non per versipellem simulationem: id est, ut eo modo subveniret carnali judæo vel pagano, quo-

^a Hoc & proximo loco vox *præputium* à MSS. abest, uti & à græco textu Apostoli.

^b Editi, *nec illi*. At MSS. habent, & *illi*: scilicet spirituales judæi qui servaverunt morem patrium.

Rom. 2. 25.
Quomodo sine fictione & fallacia factus est quasi sub lege & quasi sine lege.

quomodo sibi ipse, si hoc esset, subveniri voluisset: portans utique eorum infirmitatem in compassionis similitudine, non fallens in mendacii fictione; sicut continuo sequitur, & dicit: *Factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem.* Hinc enim loquebatur, ^{I. Cor. 9. 22.} ut etiam omnia illa diceret. Sicut ergo quod factus est infirmis infirmus, non erat mendacium; sic & cetera illa superius. Quam enim dicit infirmitatem suam erga infirmos fuisse, nisi compatiendi eis, in tantum ut, ne videretur venditor Evangelii, & verbi Dei cursum apud imperitos in malam suspicionem decidens impediret, nollet accipere quod jure dominico debebatur? Quod si vellet, non utique mentiretur, quia verè debebatur: & quia noluit, non utique mentitus est. Neque enim dixit, non sibi deberi; sed deberi ostendit, & debito se usum non esse, nec omnino uti velle professus est, eo ipso factus infirmus, quo potestate sua uti noluit; tam misericorditer scilicet indutus affectu, ut cogitaret quemadmodum secum agi vellet, si & ipse ita infirmaretur, ut posset de illis per quos sibi Evangelium prædicaretur, si eos videret sumtus accipere, quasi mercimoniorum nundinas suscipari.

13. DE hac infirmitate sua dicit alio loco: *Facti sumus parvuli in medio vestrum, tamquam si nutrix foveat filios suos.* Nam ejus circumstantia lectionis hoc indicat: *Neque enim, inquit, aliquando in sermone adulationis fuimus, sicut scitis; neque in occasione cupiditatis, Deus testis est; neque quærentes ab hominibus gloriam, neque à vobis, neque ab aliis; cum possemus oneri vobis esse, ut Christi Apostoli: sed facti*

Timet ne Evangelium, si ex eo vivat, venale putetur ab infirmis.

CAPUT XII.

1. Thess. 2.

7

Ibid. 5. & c.

Infirmorum periculis tremefactus

eligit laborare, quam de Evangelio vivere.